

החוק האלוהי: למה בעצם המשטר באיראן כל כך שונא את ישראל

15.03.2026 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

מאז המהפכה האסלאמית בשנת 1979, הציבה הרפובליקה האסלאמית של איראן את החזון להשמדת ישראל כאחד מעקרונות היסוד של מדיניות ואידאולוגיית המשטר.

ב-2015 ח'אמנהאי אף הקציב לראשונה תאריך מקסימלי למימוש החזון, 2040, וב-2018 חשף הבכיר האיראני חוסין אמיר עבדאללהיאן שאיראן מקדמת תוכנית אופרטיבית למימוש החזון.

מסמכי שלל שנתפסו בידי צה"ל בעזה ב"חרבות ברזל", חשפו את התיאום בין חמאס, חזבאללה וטהראן לביצוע מתקפת הטבח, אך סינוואר פתח בה מבלי שהמתין לתיאום סופי בין הצדדים.

בחינת המניעים שמזינים את חזון השמדת ישראל מלמדת שמדובר במארג מורכב של מניעים אידיאולוגיים, דתיים, גאופוליטיים והיסטוריים, המשולבים זה בזה ומעצבים את מדיניותה של טהראן כלפי ישראל.

לפני הכל: אנטישמיות

ראשית, במרכז העוינות האיראנית כלפי ישראל עומד יסוד אנטישמי עמוק, הנובע מהגותו של מייסד הרפובליקה האסלאמית, רוחאללה חומייני. בחיבורו המרכזי "הממשלה האסלאמית" הציג ח'ומייני את היהודים כ"אויבי האסלאם", וכוח ערמומי הפועל לאורך ההיסטוריה כדי לפגוע באסלאם ולהחלישו.

לפי תפיסתו, היהודים פעלו מאז ראשית האסלאם כדי לסכל את התפשטותו ואף ניסו לעוות את תוכנו של הקוראן. תפיסה זו המשיכה להתפתח תחת הנהגת יורשו, ח'אמנהאי, אשר אמנם טען כי התנגדותו מופנית כלפי הציונות ולא כלפי היהודים, אך בפועל קידם שיח אנטישמי מובהק.

ח'אמנהאי הכחיש פעמים רבות את השואה, תיאר את ישראל כ"גידול סרטני" וקידם תעמולה אנטישמית במערכת החינוך ובתקשורת הממלכתית. במקביל, הופצו באיראן תכנים תרבותיים וחינוכיים המתארים את היהודים כמי שפועלים להשתלטות עולמית.

ישראל כשלוחה קדמית של המערב

לצד הרובד האנטישמי, העוינות לישראל נטועה גם בתפיסה אנטי-אימפריאליסטית. לפי האידאולוגיה של המשטר האיראני, ישראל נתפסת כשלוחה או מוצב קדמי של האימפריאליזם המערבי בראשות ארה"ב במזה"ת.

תפיסה זו הושפעה במידה רבה מהוגה הדעות האיראני עלי שריעתי, אשר שילב רעיונות מרקסיסטיים עם פרשנות אסלאמית. ח'ומיני אימץ את המונחים "מדכאים" ו"מדוכאים", אך העניק להם משמעות תאולוגית לעומת שריעתי שראה בהם קטגוריות סוציו-כלכליות: המדוכאים הם העמים המוסלמים הסובלים משליטה מערבית, ואילו המדכאים הם הכוחות המערביים ובעלי בריתם באזור. במסגרת תפיסה זו, המאבק בישראל מוצג כחלק ממאבק רחב יותר נגד ההגמוניה האמריקאית והמערבית. לכן, השמדת ישראל נתפסת בעיני הנהגת איראן כתנאי לשחרור האזור מהשפעה מערבית ולהקמת סדר אזורי חדש שבו איראן תהיה הכוח המרכזי כחלק מכך, לפי הגות ח'אמנהאי, בין איראן לארה"ב יש מאבק זהותי שאינו יכול לידי גישור אלא אם אחד מהצדדים ישנה את מהותו.

מניע נוסף הוא הממד הגאו-פוליטי. המאבק בישראל משמש עבור איראן כלי מרכזי להשגת השפעה בעולם הערבי והמוסלמי. למרות היותה מדינה שיעית-פרסית במרחב שרובו ערבי-סוני, הצליחה איראן להשתמש בסוגיה הפלסטינית כדי לבנות לעצמה לגיטימציה אזורית.

כבר בשנת 1979 הכריז ח'ומיני על "יום ירושלים", הנערך מדי שנה ביום שישי האחרון של חודש רמדאן, כמסגרת להפגנת תמיכה במאבק נגד ישראל. באמצעות הדגשת מחויבותה ל"שחרור פלסטין", פנתה איראן ישירות לציבור הערבי תוך עקיפת ממשלות האזור.

כך הצליחה לבסס בהדרגה את ציר ההתנגדות, אותה רשת של ארגונים ומיליציות ² ביניהם חזבאללה בלבנון חמאס וגה'אד אסלאמי, החות'ים בתימן, ועוד.

באופן זה הפכה ההתנגדות לישראל ל"שפה משותפת" המאפשרת לאיראן לבסס השפעה אזורית ולהקהות את החשדנות הסונית כלפי שאיפותיה.

ההצדקה ההלכתית

לצד המניעים האידאולוגיים והגאו-פוליטיים, קיימת גם הצדקה דתית-הלכתית לעמדה האיראנית. לפי תפיסה שמקודמת על ידי אנשי דת רבים במשטר, שטח א"י/פלסטינה נחשב אדמת וקף, הקדש דתי השייך לאומה המוסלמית ואינו ניתן להעברה או לויתור.

מכאן נובעת הטענה כי עצם קיומה של ריבונות יהודית באזור מהווה הפרה של החוק האלוהי. לכן, הסכסוך אינו מוצג רק כמחלוקת מדינית אלא כמאבק דתי על אדמה קדושה.

במסגרת זו פרסם ח'ומיני פתוא הקוראת למוסלמים לפעול לחיסול ישראל, ובכך העניק למאבק ממד של חובה דתית. חלק מהבכירים במשטר, ובכללם מפקד כח קדס אסמאעיל קאא'ני וסגן מפקד משמרות המהפכה עלי פדוי, אף קשרו את השמדת ישראל להופעת "האמאם הנעלם", שלפי האמונה השיעית עתידה להתגלות באחרית הימים. לפי תפיסה זו, ניצחון על ישראל והחלשת המערב עשויים לזרז את הופעתו של האימאם ולהביא לגאולת העולם השיעי.

זכרונות ממשטר השאה

נדבך נוסף בעוינות האיראנית הוא זיכרון היסטורי של מאבק נגד משטר השאה. בשיח הרשמי בטהראן מוצגת ישראל כמי שסייעה להקים ולטפח את משטרה החשאית של השאה הפ'הלוי, הסאוא"כ, ואף הדריכה אותה בשיטות חקירה ועינויים של פעילי אופוזיציה, חסידי ח'מיני, שתפסו לאחר המהפכה את השלטון. לכן, השמדת ישראל מוצגת לעיתים כמעשה של "צדק היסטורי" וכנקמה על סבלם של מתנגדי המשטר בתקופת המונרכיה.

לבסוף, האיבה לישראל משמשת גם כלי פוליטי פנימי. המשטר האיראני נוטה להטיל על ישראל ועל ארצות הברית את האחריות לכשלונותיו וחולשותיו הכלכליים והחברתיים. האויב החיצוני מסייע ללכד את הבייס החברתי סביב ההנהגה ולצדיק את האופי האוטוריטרי של השלטון. ללא קיומו של אויב כזה, נראה שהמשטר יתקשה להסביר את המשך המשברים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים במדינה.

לסיכום, השאיפה האיראנית להשמדת ישראל אינה תוצר של מניע אחד בלבד, אלא של שילוב בין אנטישמיות אידיאולוגית, תפיסה אנטי-אימפריאליסטית, אינטרסים גאו-פוליטיים, הצדקות דתיות, מניפולציה פוליטית וזיכרון היסטורי. מכלול זה הופך את המאבק בישראל למרכיב מרכזי בזהות המשטר ובאסטרטגיה האזורית שלו. בשל כך, קשה לצפות לשינוי משמעותי במדיניות זו מצד הנהגת איראן, תחת מג'תבא ח'אמנהאי או כל אישיות אחרת, כל עוד היא נשענת על האידאולוגיה של המהפכה האסלאמית.

פורסם בישראל היום, בתאריך 15 במרץ, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.